

C A P U T V.

*De morbis pectoris.**De Asthmate.*

Pag. 60. l. penult. *In gravissimam dyspnoeam sunt delapsi.*] Haec differentia adeo notabilis, Pulmonis tensui plus aut minus tenero, ut vult Auctor, vix adscribenda est. *Experientiâ enim satis abunde patet, quod permulti homines robusto & athletico corporis habitu gaudentes, at infeliciter Asthmate quodam laborantes, quamdiu veluti ruris incolae sub atmosphaera serenâ, siccâ, & resiliente vi praeditâ vitam colunt, male se habeant, & paroxysmos asthmaticos saeviores & saepius recurrentes patiantur. E contrario autem, iidem urbanam vitam degentes, atque aërem nebulosum, crassum, carbonum fumis & sordibus omnium generum inquinatum respirantes, ad negotia ordinaria satis alacres & habiles sunt, & vix anhelant.*

Ex alia igitur stirpe potius quam propria Pulmonis sensibilitate petenda est hujus discriminis ratio. Ejus autem origo verissima, meo saltem judicio, iis viribus praesertim debetur, quibus humorum motus & circuitus plus aut minus promoveantur, prout hae diversa aëris

ambientis constitutione & temperie diversimode afficiantur, & incitentur.

Quis enim hodie tam ignarus, qui non novit Vasa corporis humani ea ratione magis magisque comprimi, qua densitas aut vis aëris resiliens augeatur, unde Sanguinis cursus ad Cor, & exinde ad Pulmonem, adeo de die in diem acceleratur, ut tandem fiant humorum ad pectoris regionem major congestus, major attritus, atque major calor, quam cum libera pulmonis explicatione convenire fas sit; ex quibus omnibus evenit, aegrotos asthmaticis paroxysmis subinde obnoxios, frequentiores & fortiores hujus morbi reditus experire necesse esse, prout eorum vires circulantis sanguinis progressum plus nimio properare sollicitentur.

Illud igitur jure haud mirum videatur, quod plurimi anhelitus in odio magno habeant, & quasi terrore perculsi, pedibus, quadrigisque, apud Lares in urbe sitos se refugere festinent, non, ut supra exponere conatus sum, quia tales asthmatici pulmonem minus sensibilem habent, aut acribus vaporum sphaerae circumfusi minus offenduntur, & irritantur; sed quia sub constitutione aëris ampliffimae urbis tecta ambientis, à molis movendorum circuitu mitiori & tardiori multo minus caloris & attritus in Pulmone excitatur, ita quidem, ut vasis respirationi inservientibus nihil sit inde quicquam incommodi.

Quicumque igitur hujusmodi paroxysmorum immunitatem quandam sibi ipsis dare vellent,
his

his urbana haec vivendi conditio prae caeteris omnibus experienda est; utpote ad omnia ea munera, quae profectò ad pulmonem usque pertineant, absolvenda & nisi fere naturali perficienda, quam maxime conferret.

Pag. 61. l. 12. *Multiplex hoc malum.*] Quamvis Asthmatis causae remotae inter innumerabilia mala forsan ponendae sint, tamen hae, seu seorsim, seu agmine factae sumptae, in eodem termino conveniunt: Etenim haud alia res agitur, aut inde indicatur, quam quod respiratio evadit impedita & laboriosa, vel quia ipse pulmo laboret, seu ex vitio vasorum, quae ejus compagem constituunt; seu humorum, qui per ejus canales, licet integros, libere transire nequeunt; vel quod fibrae, quae idoneae hujus visceris explicationi inservire debent, non amplius functiones sibi ipsis proprias more naturali perficere valeant. Idcirco vix fieri potest, quin Asthma ad quatuor solummodo species referre oporteat, quatenus hoc malum similem cum Peripneumonia verâ aut adulterinâ naturam participet, aut quatenus partium nonnullarum & nervorum quorundam, respirationi inservientium, resolutioni aut distentioni debeat.

Veruntamen illud quoque adjungere non inutile erit, quod inter sententias de variis Asthmatis speciebus curandis, haud contemnenda est ea dijudicandi & medendi ratio, quam satis apte instituerunt quidam medici, qui
prius-

priusquam se ad hunc morbum curandum accingant, huic potissimum insistant, ut quaerendo investigent, an Asthma sit continuum, vel recurrens more paroxysmorum, temporibus certis aut incertis, & quicquid horum erit, an sit siccum vel humidum. Nam omnes hae species ipsis suis qualitatibus, seu symptomatibus claris & apertis, non Medico solum, sed cuivis Pharmacopolae adstanti se palam faciunt.

Pag. 61. l. 14. *In sanguinis detractiōe.*] Pulsus in hoc morbo semper creber est, nonnunquam autem validus, scilicet cum sola labore Arteria Bronchialis, si vero simul debilis sit, & inaequalis, si facies rubore suffusa, sive inflata sit, semper afficitur tum haec Arteria, tum ipse Pulmo; & proinde gradus mali in hoc morbo non a forti pulsus ictu, ut in quamplurimis aliis aestimandus est, sed potius ex ejus debilitate, frequentia & inaequalitate, ratione interea simul habitâ ad difficultatem, quâ spiritus trahitur, nec non & ad pulmonis obstructa vasa, ex quibus fit, ut sanguis in suo transitu ibi sistatur, & debita copia non redeat ad Cor.

Recta igitur curatio sanguinem mittendum esse inter initia postulat, ut diminuta vasorum plenitudine, periculosus pulmonis attritus simul minuatur, licet pulsus arteriarum hanc exinanitionem haud indicare videatur. Secundo maximi dein est momenti, Vomitum elicere, aut Alvum ducere. Prae caeteris enim mortali-

talibus, qui pleni, otiosi, pigri, & pituitosi sunt corporis habitus, quorum vasa, praecipue quae pulmonis compagem constituunt, pituitâ aggravantur, vel quorum sanguis quâcunque de causâ impetu majori in vasa infarcta propellitur, Asthmati sunt obnoxii; & eo plus, si his addatur Crapula & ingluvies vespertina, vel frigoris nocturni corpori calefacto applicatio, aliâque similia, quae hunc morbum adhuc latentem non raro e tenebris educunt.

Pag. 61. l. 15. *Vomitus etiam.*] Medici non pauci, uti autor noster & pharmacopoei fere omnes statim post sanguinis missionem vomitum elicere solent; quod periculosum opus est, & atro carbone notandum. Nec id temere a me actum esse judicabit quisquam, qui ad ea, quae sub hujusmodi morbi paroxysmis in pulmone fiunt, animum diligenter adverterit. Nihil enim a pulmone ope vomitus revera ejici queat, prodesse quidem per accidens possit talis medendi modus, quatenus concussu scilicet pulmonis agitetur pituita, quo minus forsitan ad vasorum latera adhaerescat, unde spiritus brevi post, non solum paulo facilior trahitur, quin exscreatu aliquando educitur pituitae paxillum; quamobrem si malum leve sit, & absit febris, vomitum ciere nonnunquam levamen quoddam attulisse compertum fuit, sin vero jam inveteraverit morbus, vel penitus se infederit, & febre simul comitetur, brevi redintegrato impetu, & tam fortiori quidem, re-
ver-

vertere solet, ut vix ulla erit aegro convalescendi spes, quod omnibus fere accidisse novi, quibus post vomitum cito redierit notabilis spirandi difficultas.

Pag. 61. l. 29. *In ipsis accessionibus.*] Medicamenta, quae hic ab initio exhibenda esse, fualit Auctor, mea sententia, dum magnus addit anhelitus, parum profunt; imo quae hujusmodi aegris ad excreationem tum temporis promovendam, (uti pluribus medicis mos est) haurienda dentur, magis obsunt; nihil enim, rebus sic se habentibus, expuere possunt.

His igitur nugis speciosis nullam debemus adjungere fidem; praemissis autem eâ copiâ exinanitionibus ut antea recensitis, quâ postulet res augusta pectoris; ut id dein quod volumus, consequamur, ea profecto remedia, ex humectantibus, saponaceis, attenuantibus & excreationem definite promoventibus, eligenda sunt, quae ad humores crassos atque tenaces solvandos, & tussim simul excitandam vires idoneas habeant; nimirum ut his auxiliis (inter quae principem locum tenet *Tartarum Emeticum* aut *Vinum Antimoniale*) allatis, a crassa & pituitosâ coacervatione liberetur Pulmo.

Cautione tamen hac omnino opus est, ne in medicamentis praedictis exhibendis, talis fiat Pulmonis expletio, qualis aegrotum in suffocationis periculum ac vitae discrimen inferat, & ne medicamenta adeo sint viribus debilia,

lia,

lia, ut parum ad sputi screatum efficiendum valeant.

Porro si ex quacunq[ue] causa vacillare videantur vires, admovenda statim sunt Vesicatoria, primo Cervici, & deinde si opus fuerit, Brachiis, & Femoribus internis paulo supra Genua.

Ad exscreationem ulterius promovendam, spongiam, Aceto acerrimo calido, vel Aceto Scillitico madidam, aut Salium Volatilium parvam portionem naribus, vel ori, per vices admove[re] convenit, ut vapores inde emissi in pulmonem recipiantur, vel incumbat aeger pronus in largam pelvim aqua calida impletam, & cui Aceti simplicis vel scillitici parvam copiam admiscere oportet. At heu, omnes illi, qui tali spirandi angustia laborant, ab hujusmodi vaporibus, etiamsi multum boni secum afferre possint, obnixè abhorrent.

Pag. 62. l. 15. *Temperamenti aegrotantis; tum ipsius morbi naturae.*] Semper quidem in humoribus solvendis & corrigendis prospicere debemus, ad quod morbi genus prae caeteris inclinet & propendeat aegroti habitus, & remediis indoli maxime idoneis uti oportet, cujus rei unum saltem testimonium proferre libet, viz. Si asthmaticum calido corporis habitu praeditum calidis medicamentis sanare tentarem, nunquam ex voto succedet curatio, incrementum enim tum obstructions, tum acrimonia, & crassitudo liquidorum, his insuper & peri-

periculum est, ne vel periculosa dyspnoea vel mors inde producatur, & sic de caeteris instituendum est iudicium.

Naturalis igitur corporis humani constitutio & fabrica singularis sedulo investigandae sunt, ut pro certo cognoscatur, an morbus fibris astrictis & siccis, an laxis & humidis comite-
tur, quippe in priori casu, peripneumoniae, in posteriori autem, hydropis aut cachexiae adventus futurus maxime metuendus, & totis viribus arcendus est. Neque de spe aut conatu depelli debet medicus, quippe asthma plerumque symptomaticum se probat, & oritur fere ab omni causa, quâ coacervatio ad pulmonem, & suffocatio humorum ad circulos suos rite conficiendos periclitantur, quales sunt tussis diuturna, pulmonis scrophulae, schirri, cantus, & alia ejusmodi innumerabilia.

